

Tomasz Bojanowski, Łukasz Sitkowski, Karol Rogala,
Julia Starybrat, Maria Szczekało, Wiktoria Zwolińska

Sprawozdanie z II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Rzetelny proces i prawo do sądu”. Warszawa, 12.01.2024 r.

*Report from the 2nd Polish Scientific Conference “Fair trial and
the right to a court”. Warsaw, 12 January 2024*

1. Wstęp

W dniu 12.01.2024 r. na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Rzetelny proces i prawo do sądu”. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Koło Naukowe Prawa Karnego Procesowego oraz Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego działające przy Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

---

Mgr Tomasz Bojanowski jest doktorantem w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, w Katedrze Postępowania Karnego na Wydziale Prawa i Administracji, Polska, ORCID: 0000-0001-8294-0968, e-mail: tomaszbojanovski@gmail.com

Mgr Łukasz Sitkowski jest doktorantem w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, w Katedrze Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego na Wydziale Prawa i Administracji, Polska, ORCID: 0000-0002-4659-3652, e-mail: lukassitkowski@interia.pl

Karol Rogala jest studentem na Wydziale Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska, ORCID: 0009-0001-9202-2500, e-mail: karol.rogala22@gmail.com

Julia Starybrat jest studentem na Wydziale Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska

Maria Szczekało jest studentem na Wydziale Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska, e-mail: szczekalomaria@gmail.com

Wiktoria Zwolińska jest studentem na Wydziale Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska, ORCID: 0009-0002-4594-418X, e-mail: wiktoriazwolinska.02@gmail.com

Data zgłoszenia tekstu przez autorów: 5.03.2024 r.; data zaakceptowania do publikacji: 5.03.2024 r. Materiał nierecenzowany.

(WPiA UKSW) w Warszawie. Patronami wydarzenia zostali: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Ministerstwo Edukacji i Nauki, Ministerstwo Sprawiedliwości, Rzecznik Praw Obywatelskich, Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa, Krajowa Izba Radców Prawnych oraz Wydawnictwo C.H.Beck.

Tak jak w ubiegłym roku przedmiotem konferencji było fundamentalne prawo do rzetelnego procesu. Organizatorzy zaplanowali wyodrębnione tematycznie panele, prezentujące prawo do rzetelnego procesu z różnych perspektyw.

Konferencję otworzył Prezes Koła Naukowego Prawa Konstytucyjnego **Karol Rogala** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie). Wskazał on na istotę organizacji oraz podziękował wszystkim za przybycie. Następnie głos zabrał Prodziekan WPiA UKSW **dr hab. Marcin Wielec, prof. UKSW**, który przywitał gości oraz wyraził wdzięczność za zorganizowanie wydarzenia oraz za wkład włożony w rozwój nauki prawa.

Po zakończeniu części powitalnej wykład inauguracyjny konferencję wygłosił **prof. Cristian Miheș** (Universitatea din Oradea, Rumunia). W wystąpieniu: „*The witness in the criminal trial in Romania from the perspective of fair trial and right to a fair trial*” poruszył on bardzo ważne zagadnienie – prawo do rzetelnego procesu z perspektywy świadka. Omówił go na przykładzie rumuńskiego ustawodawstwa i orzecznictwa, używając także rozstrzygnięć organów arbitrażu międzynarodowego, tj. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej ETPC).

2. Panel ekspercki

Następnie rozpoczęły się obrady w pierwszym panelu eksperckim, który moderował Prezes Koła Naukowego Prawa Konstytucyjnego **Karol Rogala** oraz Wiceprezes **Maria Szczekało**.

Jako pierwsza głos zabrała **dr hab. Aleksandra Syryt, prof. UKSW** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie). Podczas referatu „Różne wymiary prawa do sądu w Konstytucji RP” postanowiła podsumować dotychczasowe orzecznictwo konstytucyjne wydane w tym zakresie, szczególnie akcent stawiając na czteroelementową strukturę prawa do sądu, na którą składają się następujące przymioty: dostęp do sądu, prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej (zgodnie z wymaganiami sprawiedliwości i jawności), prawo do wyroku sądowego oraz prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawę. Postawiła także bardzo ważne pytania natury ustrojowej i dotyczące patrzenia na prawo do sądu jako na emanację godności człowieka.

Następnie swoje rozważania w zakresie „Prawa do merytorycznego rozstrzygnięcia” przedstawił Prodziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie **dr hab. Jacek Jaworski, prof. UKSW**. Mówca odniósł się do swojego doświadczenia praktycznego, ukazując różne aspekty dotyczące tego tematu. Wskazał, że konstytucyjne prawo do sądu to także prawo sądu do orzekania w określonych warunkach. Wymienił przykłady wadliwości trybu wydawania orzeczeń merytorycznych, które często uchybiają konstytucyjnemu

wzorcowi kontroli. Jednym z powodów takiego stanu rzeczy, według mówcy, jest problem chronicznego zbytniego obciążenia wymiaru sprawiedliwości.

Jako ostatni w tym panelu głos zabrał **dr Bartłomiej Oręziak** (Instytut Wymiaru Sprawiedliwości). W wystąpieniu „Standardy prawne a nowe technologie w praktyce wymiaru sprawiedliwości” poruszył on kwestie etyczności i zasadności procesów autonomiczności różnych aspektów życia, także tych dotyczących prawa. Nakreślił granice zastosowania nowych technologii, podając w wątpliwość przekazanie kontroli decyzyjności sztucznej inteligencji. Zwrócił jednak uwagę na jej ogromny potencjał w procesie wsparcia pracy sędziego. Wskazał również na akty prawne regulujące udział nowoczesnych technik w postępowaniu oraz podkreślił rolę Wytycznych Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie dowodów elektronicznych w postępowaniu cywilnym i w postępowaniu administracyjnym. Wspomniał też o najbliższej przyszłości pracy sądów, patrząc przez pryzmat automatyzacji i informatyzacji.

3. Panele studencko-doktoranckie

3.1. Panel I „Rzetelny proces a prawo ustrojowe”

Pierwszy panel studencko-doktorancki został poświęcony konstytucyjnym i międzynarodowym podstawom prawa do rzetelnego procesu. Moderatorem panelu był **mgr Tomasz Bojanowski** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie).

Panel rozpoczęła **Julia Dramińska** (Uniwersytet Warszawski), wygłaszając referat pt. „Prawo do drogi sądowej jako fundament prawa do rzetelnego procesu w demokratycznym państwie prawa”. Na wstępie podkreśliła silną korelację między pojęciem „drogi sądowej” oraz prawem do rzetelnego procesu. Dokonała analizy problematyki dopuszczalności drogi sądowej na przykładzie procesu cywilnego jako fundamentalnego uprawnienia wynikającego z konstytucyjnie zagwarantowanego prawa do rzetelnego procesu. Zwróciła uwagę na kwestię „zawężenia” drogi sądowej w sprawach cywilnych, która niejednokrotnie spowodowana jest niewłaściwą wykładnią przepisów prawa materialnego i procesowego cywilnego, co – zdaniem prelegentki – może doprowadzać do braku stabilności przepisów, a tym samym do nieadekwatnej realizacji prawa do rzetelnego procesu przez obywateli.

Drugi z kolei był **Przemysław Koch** (Collegium Humanum), który zaprezentował wystąpienie pt. „Abolicja indywidualna a prawo do rzetelnego procesu sądowego”. Prelegent przedstawił poglądy przedstawicieli doktryny prawa konstytucyjnego i procesu karnego oraz rozwiązania prawne zastosowania prawa łaski w kontekście prawa do rzetelnego procesu. Podniósł on w swojej prelekcji problem, który wyniknął z zastosowania abolicji indywidualnej przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i który pojawił się wraz z wyrażeniem odmiennych poglądów w powyższej kwestii przez Trybunał Konstytucyjny (wyrok TK z 17.07.2018 r., K 9/17) oraz Sąd Najwyższy (uchwała SN z 31.05.2017 r., I KZP 4/17). Zwrócił też uwagę na zastosowanie abolicji indywidualnej w wybranych przez siebie państwach Rady Europy (Austrii i Czech) oraz Stanów Zjednoczonych. Zdaniem prelegenta nie da się jednoznacznie

rozstrzygnąć, czy zastosowane prawo łaski w postaci abolicji indywidualnej jest zgodne z konstytucyjnie zagwarantowanym prawem do rzetelnego procesu.

Trzeci referat w tym panelu został zaprezentowany przez **Ninę Kurpios** i **Filipa Stepanika** (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), a jego temat brzmiał: „Konstytucyjny i międzynarodowy standard jawności postępowań sądowych”. Prelegenci dokonali analizy dogmatyczno-prawnej zasady jawności, z uwzględnieniem jej roli społecznej w trakcie toczącego się postępowania sądowego. Podkreślili silny walor transparentności procesowej w realizacji standardu jawności, który został zagwarantowany w art. 14 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, co zapewniło państwom-stronom Konwencji (w tym Polsce) swobodę w zakresie właściwej jej realizacji.

Czwarte wystąpienie w tym panelu przedstawiła **mgr Dominika Piotrowska** (Katolicki Uniwersytet Lubelski), które zatytułowała „Wykorzystanie oświadczeń uzyskanych z naruszeniem art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Prelegentka zwróciła uwagę na sprawę *Ćwik przeciwko Polsce* (wyrok ETPC z 5.11.2020 r., skarga nr 31454/10), w której ETPC wypowiedział się w sposób precedensowy na temat znaczenia dowodu uzyskanego w wyniku stosowania tortur. Trybunał orzekł, że zasadę, zgodnie z którą dopuszczenie dowodów uzyskanych w wyniku tortur lub złego traktowania oznacza, że postępowanie było nieuczciwe, odnosi się też do dowodów uzyskanych przez osoby fizyczne dopuszczające się złego traktowania. Prelegentka, przenosząc to na grunt polskiego prawa, stwierdziła, że będzie miał zastosowanie art. 168a Kodeksu postępowania karnego, zgodnie z którym dowodu nie można uznać za niedopuszczalny wyłącznie na tej podstawie, że został uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 Kodeksu postępowania karnego, chyba że dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku: zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności. Zatem dowód taki mieści się w pojęciu „dowodu nielegalnego”, ale samo naruszenie przepisów procedury nie skutkuje wyeliminowaniem go z procesu karnego.

Ostatnim prelegentem w tym panelu był **Karol Rogala** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), który przedstawił referat pt. „Bezpośrednie stosowanie i zakres ochrony art. 45 Konstytucji RP w orzecznictwie sądów powszechnych”. Podkreślił charakter samoistny zasady prawa do sądu wynikający z przepisów art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zwrócił uwagę na praktykę zastosowania przez sądy powszechne w sposób bezpośredni powyższej zasady, m.in. jako podstawa do wniesienia kasacji przez stronę procesową od orzeczenia sądu II instancji do Sądu Najwyższego, w przypadku nieistnienia przepisu prawa procesowego jako przepis wyrażający gwarancję procesową, jako dyrektywa interpretacyjna stosowana wraz z przepisem prawa procesowego oraz niejednokrotnie jako przedmiot oceny sądów powszechnych.

3.2. Panel II „Prawo do sądu na tle zagadnień karnistycznych”

Drugi panel studencko-doktorancki dotyczył zagadnień związanych z prawem do sądu na tle zagadnień karnistycznych. Moderatorem panelu była **Julia Starybrat** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie).

Panel rozpoczęła **Paulina Więclaw** (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) referatem pt. „Dostęp do niezawisłego i bezstronnego sądu jako element prawa do rzetelnego procesu karnego w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Prelegentka przybliżyła konkretne przykłady, w których sądy dopuszczały się naruszeń zasad niezawisłości i bezstronności, co skutkowało wyrokami pozbawionymi sprawiedliwości lub naruszeniami praw człowieka. Przeanalizowane przypadki ukazały różnorodne sytuacje, w których brak niezależności i bezstronności sądów miał istotny wpływ na przebieg procesów karnych oraz ich wyniki. Podczas analizy orzecznictwa ETPC P. Więclaw wskazała na kluczowe zasady, którymi powinny kierować się sądy w procesach karnych, a które są gwarantowane przez Europejską Konwencję Praw Człowieka. Wykazała, że niezależność sądu, czyli brak ingerencji zewnętrznych organów czy osób w jego działanie, oraz bezstronność sądu, czyli brak stronniczości czy uprzedzeń w jego działaniu, są fundamentami sprawiedliwego procesu karnego.

Jako druga wystąpiła **dr Justyna Omeljaniuk** (Uniwersytet w Białymstoku) z referatem pt. „Sens i bezsens zaostżenia kar w świetle prawa do rzetelnego procesu po nowelizacji Kodeksu karnego z 7 lipca 2022 roku”. Podobnie jak w przypadku poprzedniego wystąpienia prelegentka przeanalizowała konkretne przypadki, w których zaostżenie kar mogło prowadzić do nierzetelnych procesów karnych lub naruszeń praw człowieka. Omówiła zmiany w Kodeksie karnym wprowadzone przez nowelizację z 7.07.2022 r. i zwróciła uwagę na ich potencjalne wpływy na wymiar sprawiedliwości. Prelegentka podkreśliła istotę równowagi między surowością kar a zachowaniem zasad sprawiedliwego procesu. Wskazała także na konieczność zapewnienia, aby kary były proporcjonalne do popełnionych przestępstw oraz aby procesy sądowe prowadzić z poszanowaniem praw oskarżonych i przestrzegać standardów rzetelnego procesu karnego.

Następne wystąpienie należało do **Zofii Wielgórskiej** oraz **Mateusza Kazanowskiego** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), którzy przedstawili temat „Cenny informator czy kryminalista? O rzetelnym procesie a instytucji małego świadka koronnego w świetle zmian art. 60 § 3 k.k.”. Prelegenci odpowiedzieli na pytanie, czy zastosowanie tej instytucji prowadzi do zapewnienia sprawiedliwości w procesach karnych, czy też może prowadzić do naruszeń zasad sprawiedliwego procesu. Dokładnie przeanalizowali różne aspekty funkcjonowania małego świadka koronnego w procesie karnym, biorąc pod uwagę zarówno jego rolę jako cennego źródła informacji dla organów ścigania, jak i ewentualne ryzyko niewłaściwego wykorzystania tej instytucji.

Jako ostatni w tym panelu wystąpili **Weronika Węgorzewska** wraz z **Michałem Rakoczym** (Uniwersytet Warszawski), wygłaszając referat pt. „Realizacja uprawnień

stron w procesie karnym w systemie polskim i hiszpańskim oraz ich ochrona w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Dokonali oni porównania sposobów realizacji uprawnień stron w procesach karnych w Polsce i Hiszpanii. Przeanalizowali, jakie mechanizmy i procedury są stosowane w obu systemach prawnych, aby zapewnić równowagę między interesami oskarżonych a potrzebą dochodzenia prawdy i sprawiedliwości. Poprzez przyjrzenie się praktykom proceduralnym w obu krajach prelegenci starali się zidentyfikować różnice oraz podobieństwa w podejściu do ochrony praw stron w procesach karnych. Swoje przemyślenia oparli na orzecznictwie ETPC dotyczącym tego zagadnienia, aby zrozumieć, jakie standardy są wymagane w kontekście ochrony praw człowieka w procesach karnych. Poprzez omówienie tych aspektów wystąpienie stanowiło istotny wkład w dyskusję nad skuteczną ochroną praw stron w procesie karnym, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym.

3.3. Panel III „Rzetelny proces karny”

Moderatorem trzeciego panelu była Przewodnicząca Wydziałowej Rady Studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie **Wiktoria Zwolińska**.

Niniejszą część konferencji otworzył **mgr Tomasz Bojanowski** (Szkola Doktorska Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) wystąpieniem pt. „Czynnik sądowy w postępowaniu przygotowawczym jako gwarant sądowej ochrony praw człowieka”. Prelegent przeprowadził dogłębną analizę modelu postępowania przygotowawczego, w ramach której szczegółowo omówił cele tego procesu, jego funkcje, organy odpowiedzialne za jego realizację, różne formy oraz poszczególne fazy, które go charakteryzują. Następnie przedstawił, w jakiej formie sąd może uczestniczyć w procesie przygotowawczym, i dokonał porównania z rozwiązaniami przyjętymi w modelach zagranicznych (sowieckim, niemieckim oraz francuskim). Omówił również czynności wykonywane przez sąd w procesie przygotowawczym, a następnie w ramach tej analizy zaproponował podział zadań na trzy kategorie: kontrolne, związane z gromadzeniem dowodów oraz decyzyjne. Autor wystąpienia naświetlił również najważniejsze zmiany postępowania przyjęte w Kodeksie postępowania karnego z 1997 r. Na zakończenie wystąpienia T. Bojanowski wyprowadził wnioski *de lege ferenda* odnoszące się do konieczności wprowadzenia zmian w procesie przygotowawczym, mających na celu zagwarantowanie praworządności, kontrydiktoryjności oraz zapewnienie sądowej ochrony praw człowieka.

Następny panelista, **mgr Łukasz Sitkowski** (Szkola Doktorska Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), w swoim wystąpieniu pt. „Zakres unijny i konwencyjny dostępu do obrońcy osoby zatrzymanej na wstępnym etapie procesu karnego” dokonał kompleksowej analizy prawnoporównawczej dotyczącej aktualizacji dostępu do adwokata dla osób zatrzymanych na wczesnym etapie procesu karnego. Skoncentrował się na perspektywie regulacji prawnych

dwóch kluczowych systemów ochrony praw człowieka – Unii Europejskiej i Rady Europy. Następnie przedstawił proces implementacji przepisów zawartych w dyrektywie 2013/48/UE w kontekście uregulowań dotyczących zapewnienia dostępu do obrońcy w czasie zatrzymania w polskim postępowaniu karnym. Podsumowując swoje wystąpienie, Ł. Sitkowski przedstawił, jakie wyzwania stoją przed systemem sądowym w Polsce w wymiarze dostępu do pomocy prawnej na wczesnym etapie postępowania karnego wraz z konsekwencjami, które mogą wynikać z wszelkich rozbieżności między polskim prawem a standardami europejskimi.

Prelegentami następnego referatu byli **Małgorzata Siecińska** (Uniwersytet Warszawski) i **Kacper Kostrzewa** (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Przedstawili oni referat pt. „Realizacja rzetelnego procesu karnego oraz prawa do obrony na tle art. 378a k.p.k.”. Kacper Kostrzewa rozpoczął prezentację od omówienia nowelizacji Kodeksu postępowania karnego przeprowadzonej w lipcu 2019 r. Dodano wówczas art. 378a, który umożliwił sądom przeprowadzenie postępowania dowodowego w szczególnie uzasadnionych wypadkach, nawet podczas nieobecności oskarżonego lub jego obrońcy na rozprawie. Eksperti w zakresie prawa karnego oraz Rzecznik Praw Obywatelskich twierdzili, że narusza to prawo do obrony gwarantowane przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Paneliści omówili cel nowelizacji – przyspieszenie procesów sądowych oraz zmniejszenie kosztów społecznych związanych z przesłuchiwaniami świadków i biegłych. Ponadto zwrócili uwagę na § 3 analizowanego artykułu, który ma na celu zachowanie prawa do obrony. Autorzy referatu na zakończenie podkreślili wyjątkowość § 1, który należy stosować tylko w wyjątkowych okolicznościach.

Ostatni referat, pt. „Przewlekłość postępowania na etapie przed wszczęciem postępowania przygotowawczego a ochrona pokrzywdzonego”, został wygłoszony przez **mgr Gabrielę Kubalę** (Uniwersytet Jagielloński). Na wstępie wskazała ona orzecznictwo ETPC w odniesieniu do art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, które podkreśla szybkość postępowania i konieczność wprowadzenia przez ustawodawstwa krajowe środków stwierdzających przewlekłość postępowania. Przedstawiła ustawę z 17.06.2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, która wprowadziła instytucję tzw. skargi na przewlekłość postępowania, mającą na celu zapewnienie przyspieszenia wspomnianej procedury. Następnie prelegentka skoncentrowała się na temacie dotyczącym ochrony prawnej pokrzywdzonego przed formalnym rozpoczęciem postępowania przygotowawczego. W trakcie prezentacji autorka omówiła również przepis art. 5 ust. 1 powyższej ustawy, dotyczący skargi związanej z przewlekłością postępowania. Podkreśliła, że skarga taka powinna być złożona „w toku postępowania” w danej sprawie. Dodatkowo przedstawiła potencjalne trudności i problemy, jakie mogą wystąpić w praktyce w kontekście tego przepisu.

3.4. Panel IV „Prawo do sądu w erze nowych technologii”

Czwarty panel studencko-doktorancki dotyczył zagadnień związanych z rozwojem nowych technologii i ich wpływem na prawo do sądu. Moderatorem panelu była **Kinga Góźdź** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie).

Panel otworzył **mgr Grzegorz Kubalski** (Szkoła Doktorska Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) prelekcją pt. „Sztuczna inteligencja i inne technologie informatyczne a dostęp osób ze szczególnymi potrzebami do sądu – nowe technologie”. Na wstępie odwołał się do przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, z której wynika powszechność prawa do sądu, obejmująca zakresem podmiotowym również osoby ze szczególnymi potrzebami. Przenosząc się na grunt ustawodawstwa krajowego, wskazał na regulacje zawarte w ustawie z 19.07.2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Nakreślił istniejące rozwiązania technologiczne ułatwiające korzystanie z urządzeń elektronicznych oraz zapewniające dostęp do treści akt sprawy i dokumentów sądowych udostępnianych w formie cyfrowej, np. przez portal informacyjny sądów powszechnych. Prelegent postawił liczne postulaty *de lege ferenda* w dziedzinie dostępności cyfrowej sądownictwa, od doręczeń elektronicznych, przez wykorzystanie sztucznej inteligencji i poprawę organizacji pracy sądów, aż do poszerzenia zakresu informacji udostępnianych obywatelom.

Jako druga wystąpiła **Maria Wyszyńska-Dawgul** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) z referatem pt. „Wpływ algorytmów na rzetelność sądownictwa: przeszkody i możliwości w erze sztucznej inteligencji”. Prelegentka zarysowała bieżącą sytuację, w której sztuczna inteligencja (AI) i jej oddziaływanie na rzeczywistość są już faktem, a nie jedynie spekulacją. Aktualnie trwają procesy implementacji zastosowania AI również w sferze sądownictwa, co wzbudza mieszane nastroje w środowiskach naukowców i praktyków. Następnie M. Wyszyńska-Dawgul zabrała słuchaczy w „podróż” po świecie, omawiając zastosowanie algorytmów sztucznej inteligencji podczas analizy dowodów i materiałów oraz generowania wyroków (Chiny), oceny prawdopodobnego wyroku na podstawie analizy akt sprawy (Singapur), logowania do sądownictwa elektronicznego (Estonia) czy też oceny prawdopodobieństwa recydywy (USA). Na zakończenie zasygnalizowała rodzący się poważny problem ingerencji podmiotów prywatnych programujących AI w relacje sąd – strona oraz niedostateczny poziom znajomości zasad działania algorytmów przez pracowników wymiaru sprawiedliwości, którzy potencjalnie mieliby je wykorzystywać do orzekania.

Trzecią prelegentką była **Agata Wróbel** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), która w swoim wystąpieniu pt. „Sędzia-Robot, czyli o roli Sędziego w Erze Sztucznej Inteligencji” przybliżyła słuchaczom obszar badań nad wykorzystaniem sztucznej inteligencji w orzekaniu, a w szczególności w Elektronicznym Postępowaniu Upominawczym (EPU) oraz systemie automatycznego orzekania w sprawach cywilnych. Wytłumaczyła, jak działa EPU, oraz przedstawiła jego dobre strony i elementy wymagające dopracowania. Rozwiała

wątpliwości dotyczące rzetelności takiego postępowania, wskazując, że chociaż AI jest w stanie stworzyć pismo procesowe samodzielnie, to każdy pozew podlega weryfikacji przez sędziego, który ma w tej kwestii zdanie decydujące. Panelistka podkreśliła, że powyższe środki wymagają harmonijnego integrowania nowoczesnych technologii z równoczesnym poszanowaniem etyki, praw obywatelskich i równości dostępu.

Ostatnim prelegentem panelu był **dr Sebastian Matyjek** (Akademia Piotrkowska w Piotrkowie Trybunalskim), który przedstawił temat „*Right do the fair trial* w kontekście osób z niepełnosprawnością intelektualną”. Na wstępie zwrócił on uwagę na to, że prawo do sądu jest prawem człowieka przysługującym każdemu, bez względu na jego potencjał intelektualny. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka w art. 7 i 8 przyznaje równe prawa w dostępie do sądu i skutecznego odwołania. W Polsce źródłem tych praw jest m.in. art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji RP. Prelegent podał w wątpliwość faktyczną równość w prawie osób niepełnosprawnych intelektualnie. Wskazał, że w kontakcie z taką osobą wymiar sprawiedliwości powinien porozumiewać się językiem nieskomplikowanym, w tym zrezygnować z metaforyk oraz wystrzegać się decyzji tylko z pozoru „dobrych dla strony niepełnosprawnej”, mając na względzie jej prawdziwy interes. Na koniec zasygnalizował, że w praktyce wciąż mamy do czynienia z licznymi przypadkami niepełnosprawności ukrytej.

3.5. Panel V „Prawo do rzetelnego procesu w zakresie spraw administracyjnych”

Piąty panel studencko-doktorancki dotyczył prawa do rzetelnego procesu, które rozpatrywane było przez prelegentów w aspekcie spraw administracyjnych. Rolę moderatora pełniła **Maria Wyszynska-Dawgul** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie).

Jako pierwszy głos zabrał **mgr Jakub Sychowiec** (Szkola Doktorska Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), który zaprezentował temat „Pragmatyzacja postępowania administracyjnego a prawo do sądu”. Przeanalizował zmiany w ustawie Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, mające wpływ na zwiększenie skuteczności sądów w zakresie kontroli działalności administracji publicznej, które w doktrynie nazwano „pragmatyzacją”. Przybliżył instytucję rozpatrzenia sprawy „bez zbędnej zwłoki” oraz jawności postępowania sądowno-administracyjnego, wraz ze skutkami, które niosą ze sobą te rozwiązania. Szokującym okazała się bliska zeru liczba spraw zakończonych postępowaniem mediacyjnym. Prelegent pozostawił słuchaczom ocenę skuteczności przedsięwziętych zmian.

Kolejny wystąpił **dr Patryk Gutierrez** (Okręgowa Izba Radców Prawnych we Wrocławiu), prezentując temat „Prawo do sądu na przykładzie skargi na bezczynność organu administracji w załatwieniu sprawy lub na przewlekłe prowadzenie postępowania administracyjnego”. Podczas omawiania prawa do sądu z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP skupił się na gwarancji załatwienia sprawy „bez nieuzasadnionej zwłoki”. Zaprezentował orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym zostało wyrażone stanowisko negujące dopuszczalność skargi na bezczynność lub przewlekłe prowadzenie postępowania przez organ administracji publicznej, jeżeli zostanie ona

wniesiona po zakończeniu postępowania. Panelista przeanalizował dwa przykłady stanów faktycznych, dotyczących remontu fragmentu przestrzeni publicznej oraz spraw cudzoziemców, i wskazał, że pojawiają się sprawy, w których pojawiają się możliwości ich alternatywnego rozwiązania.

Jako trzecia prelekcję wygłosiła **Oliwia Szponar** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), zajmując się tematem „Nadużycie prawa do sądu w postępowaniu sądownoadministracyjnym”. Studentka zwróciła uwagę na nieoczywisty aspekt działalności strony w postępowaniu sądownoadministracyjnym polegający na nadużywaniu prawa do sądu. Istotą prawa zawartego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP miało być m.in. zapewnienie stronie instytucji wobec organów władzy państwowej o zazwyczaj uprzywilejowanej pozycji procesowej. Jednakże coraz powszechniejszym zjawiskiem jest korzystanie przez strony z uprawnień procesowych sprzecznych z ich funkcją, w szczególności poprzez zjawisko pieniactwa. Skutkuje to w głównej mierze nadmiernym obciążeniem sądów, sztucznym przedłużaniem postępowań i innymi patologiami. Prelegentka w trakcie analizy orzecznictwa i doktryny wysunęła też postulaty *de lege ferenda*.

Czwartym z kolei panelistą był **Patryk Hilla** (Szkoła Doktorska Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), który przedstawił temat „Klauzula interesu prawnego w sprawach ze skargi na akt planowania przestrzennego w świetle konstytucyjnie zagwarantowanego prawa do sądu”. Przedmiotem analizy była istota oraz funkcje interesu prawnego w postępowaniu ze skargi w trybie art. 101 ustawy o samorządzie gminnym, czyli dotyczącej naruszenia interesu prawnego przez uchwałę lub zarządzenie organu gminy podjętych w sprawie z zakresu administracji publicznej. Prelegent omówił istotę interesu publicznego, ukazując jego kontrast z interesem kolektywnym, a także dołożył starań, żeby określić zakres aktów planowania przestrzennego i spraw w nich opisanych, w których znajduje się ów interes, któremu ustawa nadaje ochronę skargową. Rozważania teoretyczne wzbogaciły fragmenty orzecznictwa i piśmiennictwa traktujące o tzw. prawach refleksowych. Treść całego referatu oscylowała wokół planów zagospodarowania przestrzennego i ich normatywnej części.

Jako przedostatnia w tym panelu referat wygłosiła **Maria Szczekało** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), która podjęła się przybliżenia słuchaczom tematu „Działalność Marszałka Sejmu a prawo do sądu – sądownoadministracyjna analiza instytucji pociągnięcia posła do odpowiedzialności cywilnej”. Na kanwie wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego, III OSK 4968/21, studentka zwróciła uwagę na istotny problem przenikania się kompetencji władzy ustawodawczej i wykonawczej. W prezentowanym przykładzie NSA zakwalifikował działalność Marszałka Sejmu polegającą na nadaniu biegu wnioskowi o pociągnięcie posła do odpowiedzialności cywilnej jako czynność z zakresu administracji publicznej z art. 3 § 2 pkt 4 ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, podlegającą na tej podstawie kontroli sądów administracyjnych. Zdaniem doktryny rodzi to poważne zagrożenie dla trójpodziału władzy. Przedstawione zostały argumenty obu stron oraz zagrożenia płynące z tych rozwiązań.

Panel piąty zakończyła **mgr Justyna Sawicka** (Szkoła Doktorska Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu) referatem „Prawo do postępowania i obrony w systemie prawnym Kościoła katolickiego”. Na wstępie prelegentka wskazała, że prawo jednostki do sądu i rzetelnego procesu obejmuje zarówno prawo świeckie, jak i kanoniczne Kościoła katolickiego. Odrębności wynikają ze specyfiki instytucji Kościoła i jego prawa wewnętrznego, a także podmiotów sprawujących wymiar sprawiedliwości oraz podmiotów tej władzy podlegających. Zapamiętać należy, że organami orzekającymi w prawie kanonicznym są sędziowie, a zawarta w kanonach procedura gwarantuje wiernym prawo dochodzenia swych uprawnień w Kościele katolickim, a także ich obronę. Treść referatu pozwoliła słuchaczom na zrozumienie pojęcia „prawo do sądu” oraz wpłynęła na kompleksowość konferencji.

3.6. Panel VI „Prawo do rzetelnego procesu w zakresie spraw cywilnych”

Dyskusję w panelu „Prawo do rzetelnego procesu w zakresie spraw cywilnych” poprowadziła **Julia Aleksiewicz** (Kolo Naukowe Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie).

Jako pierwszy głos zabrał **mgr Piotr Dąbrowicz** (Uniwersytet Jagielloński). W wystąpieniu „Postępowania prejurysdykcyjne jako remedium na przewlekłość postępowania cywilnego – perspektywa prawa polskiego i macedońskiego” mówca rozpoczął od postawienia tezy, że spóźnione wymierzenie sprawiedliwości zgodnie z paremią *iustitiae dilatio est quaedam negatio* jest jej zaprzeczeniem. Wskazał, że podstawowym zadaniem ustawodawcy z punktu widzenia regulacji procedury jest kierowanie się dyrektywą efektywności i szybkości postępowania. W tym kontekście omówił mechanizmy instytucji posiadających ochronę pozasądową. Narzędziem tego typu – świetnie funkcjonującym w Macedonii – są notarialne nakazy zapłaty. Według prelegenta ich wprowadzenie w polskim systemie pozwoliłoby znacznie uprościć tę procedurę w Polsce i odciążyć organy sądowe.

Następnie **Mateusz Sierzan** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) w referacie „Czy rozpoznawanie wniosku o zabezpieczenie przed wszczęciem postępowania jest rzetelne? – o rzetelności spraw, w których sąd nie bierze pod uwagę stanowiska drugiej strony” skupił się na kwestii wniosków o wydanie zabezpieczenia w sprawie, które są wyjątkiem od obowiązującej w postępowaniu cywilnym zasady kontrydiktoryjności. Jednostka pozbawiona wiedzy o wniesieniu tegoż powództwa nie ma możliwości obrony swoich praw – sąd w tym wypadku podejmuje decyzje na podstawie dowodów podnoszonych przez stronę skarżącą. Mówca skoncentrował się na analizie tego rodzaju powództwa w kontekście prawa do rzetelnego procesu, odwołując się do orzecznictwa i doświadczeń palestry. Zwrócił też uwagę na potencjał nadużyć praw procesowych przez stronę skarżącą, co jest dużym niebezpieczeństwem dla przesłanek prawa do sądu.

Jako trzeci głos zabrał **Dominik Opęchowski** (Uniwersytet Warszawski). W wystąpieniu „Odejdźcie od dominującej linii orzeczniczej w kontekście konstytucyjnych skutków prawa do sądu oraz ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej

Skarbu Państwa na przykładzie wyroków Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2023 r.” poruszył sprawę odstąpienia przez Sąd Najwyższy od utrwalonej linii orzeczniczej potwierdzonej orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, co stoi również w sprzeczności z aktami prawa unijnego w zakresie nieważności umów na kredyt waloryzowany kursem waluty obcej wobec stwierdzenia postanowień niedozwolonych. Wcześniej takie umowy uznawano za nieważne ze skutkiem *ex tunc*. Obecnie Sąd Najwyższy zmienił to stanowisko. Prelegent przedstawił zagrożenia i wątpliwości dotyczące tego problemu, ze szczególnym podkreśleniem zmniejszenia praw konsumenta w tym zakresie.

Panel zamknęło wystąpienie „Przyszłość doręczeń elektronicznych – zagrożenie i ograniczenie prawa do sądu” **mgr. Mariusza Nowaka** (Szkoła Doktorska Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu). Referent odniósł się do zmian w Kodeksie postępowania cywilnego zawartych w dodanym art. 131^{1a}, które wprowadzają rozwiązanie doręczenia pism procesowych poprzez umieszczenie w portalu informacyjnym ich adresata, w przypadku niemożności doręczenia elektronicznego stronie profesjonalnej. Takie rozwiązanie z perspektywy mówcy jest niekonstytucyjne i może naruszać prawo do sądu i rzetelnego procesu, wyrażone w art. 45 i 77 ust. 2 Konstytucji RP. Prelegent wskazał na opinię praktyków palestry, którzy jednoznacznie twierdzą, że wprowadzenie obowiązku doręczeń przez portal informacyjny oraz posiadania konta na tym portalu wyeliminuje z działalności zawodowej starszą grupę praktyków. Zmiany takie nie powinny stanowić rewolucji, ale pewien długofalowy proces, by w ostatecznym rozrachunku nie wprowadzić zamętu i chaosu.

4. Zakończenie

Następnie Prezes Koła Naukowego Prawa Konstytucyjnego Karol Rogala dokonał podsumowania konferencji i podziękował wszystkim za przybycie. Wydarzenie było idealną okazją do wielopłaszczyznowej dyskusji na temat prawa do sądu i do rzetelnego procesu. Zasygnalizowana została możliwość wydania monografii naukowej dotyczącej poruszanych zagadnień, do której zostaną zaproszeni wszyscy prelegenci.